

ШУМАДИШКА,

ЛИСТЬ ЗА КЊИЖЕВНОСТЬ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издавателъ Любомиръ Н. Ненадовићъ.

ТЕЧ. IV.

{ Овай листъ излази вторникомъ и петкомъ, цѣна му је за три мѣсeca 4 цваница.

{ № 7.

БѢГУНАЦЪ ЛЕЛЯ (аморъ)

(преведено са шпанскогъ)

Изданца, малый Леля,
Кой млађана срца стреља,
Одъ киприски есть олтара,
Материны изъ нѣдра
Побѣгао, одлетіо,
У груди ми улетіо.
За цимъ тужи братска чета,
Любородны Аморета.
А нѣгова съ неба мати —
Одъ лепоте лепша — Лада;
Заклинѣ се, да је рада,
Три полубца ономъ дати,
Три полубца божествена,
Ко јој нађе сина нѣна. — —
За тимъ даромъ — сладка нада
Залюбљене све подбада,
Да маленогъ траже бога,
Стрелоносца несташнога.
Ал' досада нико ніје
Јошь дознао, гдѣ се крѣ;
Ніје, Милко, сладка душо,
У трагъ нико юште ушо
Несташноме томъ бѣгуницу
На мѣсецу ил' на сунцу. — —
Хоћу л' Лело я издати?
Нѣговой га майци дати?
Хоћу л' ини уживати,
Што обриче Лада мати:
Безсамрти са устана
Три полубца обећана? — —
Ой ты Милко, благо мое,
Дай ми полубъ само јданъ,
Са устана твоїй меданъ,
Па у нѣдро узми твое
Криватога овогъ бога,
И бѣгуница несташнога;
Онъ ће мислит', да си права
Подмлађена мати Лада,
Надъ свимъ людма коя влада,
А богове обчарава.

Ст. Радонићъ.

ПУТОВАНЬ 1591. ГОДИНЕ.

(край.)

После некогъ времена доведе князъ влашкій сбаченогъ господара влашкогъ, који је хтѣо подигнути буну противу султана. Кадъ су га уватили одсѣкли су му уши, но султана то тако разлюти, да је и овогъ другогъ княза дао одма оковати и у тавницу ставити. Гледали смо, јошъ мlogue како су губили. Млоге осуђене обѣсе стрмоглавце за ноге, да је крвь, кадъ се у главу слів, удави.

Годину дана провели смо тако у Цариграду мирно; после искусили смо страшне неприятности. Миръ између турскогъ и аустријскогъ царства наруши се. Хасан-паша изненада упадне съ войскомъ у аустријску областъ, и зароби преко 300 робова, које су после довели, те у Цариграду продавали. То буде узоракъ, те царъ аустријскій престане шиљти опредѣљне богате дарове султану на урочено време; а тиј су дарови найвише за то давани, да бы се лакше Турци могли задржати у своимъ границама. Они јадници кадъ су дошли у Цариградъ, прошли су поредъ наше куће; напредъ ишла је турска музика, потомъ јничари, за њима вођени су заробљени христијани, найпосле ишло је мложество кола, која су била натоварена са упљачканимъ стварима. — Мы нијемо могли гледати, него са сузнимъ очима уклонимо се съ наши прозора. Заробљени христијани ишли су у гомили помешани, и људи, и жене, и дѣца, богати и сиромаси, све заједно; мlogue жене носиле су поједно мало дѣте на прсима, а друго опеть мало веће на леђима; за њима ишли су јничари, и гонили су ји и тукли канџијама. Благо свакомъ ономъ, који нигда ніје својимъ очима видјо овајко жалосно позорје. — Турци цариградски дочекивали су ово плачно, јадно и уморно робље съ радоснимъ узвикивањемъ на славу Хасан-паше, који је тако лѣпо умјо некѣрнике казнити. — После два дана буде робље подљено, по обичају и закону султану се преда десета частъ цѣле плячке; оно друго сво робље одведу сутраданъ на тако названу женску пјациу, и сво тамо расиродаду. Ко хоће да почувствује цѣлу високоју човечје судбине, тай треба да се нађе на овој пјаци, кадъ се робље продаје, да види жалосну писку и плачъ, кадъ се мати одъ сина, жена одъ мужа, приятель одъ приятеля навѣки разстављају, и за својимъ господаромъ, који ји купи, у далеке области турскогъ царства иду. — Продавање робље быва по слѣдуюћемъ начину. Кадъ доведу робове на поменуту пјациу, све ји прегледе

и раздѣле на класе, у кое по годинама своимъ спадаю, као: на старе жене и люде, младиће, дѣвойке и дѣцу. Купацъ извѣсти се найпре кодъ надзирателя, који у дућану сѣди, има ли на продају онаквогъ робља, каквогъ онъ тражи, и опише му обично свойства, коя бы радъ био да му робъ, кога жели купити, има; затимъ надзиратель пошилъ, те се такавъ робъ доведе, кога купацъ прегледа. Потомъ заповѣди робу, те ода, трчи, скаче; гледа га, да не ѿравъ, гледа, да му не је кога рука пребісна, тучега съ батиномъ, да види, какве је нарави. Потомъ извѣсти се, шта одъ заната зна, је ли одъ богате или сиротињске родбине, и ако му је све по воли, онда ступи у погодбу са надзирателемъ, тако се погоде, купацъ онда одма одведе роба са собомъ. Ако се непогоде, а онъ иде другомъ продавцу робља. Поступање съ робљемъ врло је нечовечно, ништа овимъ мученицима друго недају за ело осимъ леба и воде, а постеля јимъ је гола земља.

Нама наступе неприятни и врло опасни дани. Яничари, кои нису неко време уредно свою плату примили, побуне се, ударе на кућу, где су новци били, изеђку стражаре, и јоштъ млога друга зла почине, и једва паше је утишају. Џая-паша, на кога баџе кривицу, да је могао учинити, да те буне небуде, буде сбаченъ са свога достоинства. Али то је само био почетакъ оне револуције, која је предъ вратима турскогъ царства била. Г. посланикъ чује, да су у дивану тайно заключили, да се ратъ у Маџарској са свомъ силомъ опетъ понови, а то зато да би се турска војска задовољила, коя се већ је почине буњити, и викати, што безпослена стое, и што јој се недозволява да плачка и даљ земљу освојава. Кадъ се посланикъ о томе увѣри, пошилъ одма једногъ татарина у Бечъ, и достави цару, да се добро чува у Маџарској одъ Турака. Затимъ скоро чујемо, да је Хасан-паша отишla заповѣсть, да удари съ војскомъ на Сисакъ и да га освои. Тако и буде, Хасан-паша удари на Сисакъ и велика опустошена почини, но наши га сретну съ војскомъ, и тако га потуку, да је и самъ Хасан-паша у той битки погинуо. Тай гласъ порази Турке у Цариграду. У томъ боју погинуо је и синъ султанове сестре, коя је плачући влекла предъ султана и молила, да јој сина надъ христијанима освети. — Одъ то доба почну г. посланика све више попреко гледати. Султанъ позове стравовитогъ непријатеља христијанскогъ Синан-пашу, учини га великимъ везиромъ, и преда му повелительство надъ војскомъ у Унгарској. — После краткогъ времена пошилъ Синан-паша и позове г. посланика, да му одма дође. Г. посланикъ кадъ изађе предъ њега, честитао му је ново достоинство, и радовао се, да је тако паметанъ и храбаръ човекъ дошао на то важно место. Синан-паша прими то честитанье са непријатнимъ осмејавањемъ, и одговори посланику, да се онъ нема чему радовати, што је онъ постао великимъ везиромъ, јербо ће онъ као правый мусулманъ заступати своју вѣру, и борити се само за интересе и напредакъ свогъ народа, а христијани немају се чему радовати. Потомъ почне оштро пребацаивати г. посланику, зашто су изостали дарови у новцу, кое је досада бечкиј краљ (император Рудолф) шиљао Султану. Посланикъ одговори, да су Турци сами томе узрокъ, јербо су напали на ћесарову земљу. —

После краткогъ времена изађе заповѣсть одъ Синан-паше, да никога изъ посланичества нашегъ непусте,

да изађе изъ Цариграда. Затимъ одма друга заповѣсть стигне, да се нико одъ насеља изъ куће на пољ непусти. — Ево насеље дакле подъ стражомъ. — У то време бѣшила је куга на све стране турскогъ царства; у самомъ Цариграду, као што су намъ казивали, умрло је одъ куге 80 хиљада душа. Мы смо гледали, како непрестано поредъ наше куће мртваце носе, и покадаје по 5 сандука износили су изъ једне куће једно за другимъ. Премда смо се мы чували, опетъ и у нашемъ посланичеству умру 6 ладиј одъ те проклете болести.

Куга ње ништа Турцима сметала, они су се непрестано на војну спремали, и Цариград је врвио одъ сиљне војске, коя је свакиј дан је изъ Азије пролазила и у Унгарску на бойно пољ ишла. Кадъ су кога одъ насеља на прозору видили, они су намъ претили, и показивали намъ рукама, како ће намъ главу одсјећи.

Еданъ изъ нашегъ друштва утече и потурчи се, и одкриве потомъ Синан-пашу, где стоје тайна писма г. посланика. Комисија турска дође и нађе у соби посланиковој подъ патосомъ млоге опасне за насеље тайне. — Одъ тогъ дана, мы смо непрестано смрт очекивали. Велики везир (Синан-паша) крене се, као врјовнији предводитељ, у Маџарску. Његовъ полазакъ је величественъ. Мы смо се радовали његовомъ одлазку. — Али после краткогъ времена дође капици-баша са своимъ яничарима, развали врата одъ нашегъ посланичества, и све, који су посланичеству припадале, поватаю и ланце јимъ око врата помећу. Други су плачкали, шта су годъ нашли. Мложество свјета је скупљено предъ кућомъ нашемомъ. — — —

Потомъ даљ обширио приповѣда, како су је Турци у једну кулу затворили, и како су је рђаво ранили, и предъ нјовимъ очима друге съ прозора баџали. Тай путникъ опомине на једномъ мејстру, да је онда у Цариграду у Галати и посланикъ Дубровника сѣдио; потомъ приповѣда смрт султана и долазакъ Махмута на престољ турскиј, који је одма 16 свое браће по обичају турскомъ удавио, и съ најљепшомъ парадомъ саранијо. У цѣломъ даљемъ путovanju ништа могли наћи, што бы наше читатеље могло интересирати; ослобођен је овога путнике и повратакъ у његово отечество, описано је врло укратко.

ПИСМО.

(Христофора Колумба одкривателя Америке своме краљу, кадъ су га завистници већ у окове баџили и свега иланя лишили били.)

„Я несрећанъ! ништа выше свомъ назвати немогу, до ових окова тешки, и ако је судба одредила, да имамъ свога погреба, то нека ме они у гробъ прате, јеръ споменъ такве неблагодарности треба са мномъ да се сарани, треба збогъ чести народа испанскогъ у вѣчну благодарностъ да тоне. Будућа столѣтја нетреба никадъ да дознају, да је у Шпанији таквы подлы людји било, који су мислили, да ће се Фердинанду умилити; ако бѣдногъ Колумба упропасте, коме се у кривицу приписује, што је круни испанской новъ светъ одкrio, и њој га предао. Ты великиј Боже, побудио си ме на дѣла и управља мој кораке. Теби се молимъ за милостъ, да ово несрећно

предпrijатie подпомогнешъ. Мене нека цела земля опла-
куе, а вы анђели небесни, коима в невиность моя позната,
будите милостни поглаварима овогъ времена, коима за-
висть и свирѣпость неда, да ме сажале. Ямачно ће на-
ши потомци некада кою сузу за мене имати, кадъ имъ
съ малымъ трошкомъ и безъ жертве одъ стране шпан-
ске круне, съ опасности живота свога и брата свога у
20 година и 4 морепловеня Шпани важниe услуге учинио,
него што је икога владатель одъ коега између свои слу-
жителя кадгодъ видјо; они ће за мене кою сузу имати,
кадъ чую, да је Колумбъ, безъ да му се и наймана криви-
ца доказати могла, у сиротиню и беду баченъ быо, да му
е све отето, само не окови, и да онай, кой је шпанску кру-
ну новымъ светомъ украсио, ни тамо, ни у староме свету
за себе и свою породицу крова наћи ніе могао.

Ако је небо заключило, да ме и далъ гоненіјама из-
ложе збогъ незадовољства съ онимъ, што самъ учинио,
као да је одкритиe новогъ света породило несрећу за ста-
рый светъ; ако бы небесна казнь на овоме мѣсту бѣд-
номъ животу момъ крај учинила; о! онда, вы ангели бо-
жји, вы, кои надъ невинима и угњетенима лебдите, спрове-
дите ово писмо краљицы Исабели у руке. Она познае-
патић, кое самъ я за увеличанѣ њене славе, за умноже-
ни моја услуга поднео; она ће быти тако праведна, тако
милостива, да никада недопусти, да братъ и деца онога
мужа, кой је Шпани неизмеримо богатство дао, кой је при-
тежања ове земље новоодкривенимъ краевима и про-
странымъ предѣлами увеличао, остану тако безъ помоћи,
да принућени буду на туђимъ вратима леба просити. И-
сабела ће видити — ако ране съ овогъ света неотиде
— где се облакъ несреће небесногъ гњива навлачи, кой
су неблагодарность и свирѣпость привукле. Ово богат-
ство, кое самъ я одкрио, примамиће цео родъ човечиј на-
шљић, и мој ће се одмастителј пробудити, и народъ ће
никада платити за неправде, кое мени садъ неблагодар-
ность, пакостъ и зависть чине."

Ово тако просто и лепо, тако трогателно писмо,
може се свакомъ допасти; оло је гласъ природе, емацъ и-
стине; да је каква кривица душу Колумбову притискива-
ла, небы онъ могао съ таквомъ поузданости на бога обраћати се, и съ таквомъ неустрашимости Исабели го-
ворити. — Ако су читателји наши последњи врстѣ овогъ
писма безъ упечатљива прочитали, нека ји још єданпутъ
прочитаю, пакъ ће у њима чути пророческиј гласъ, кой казнь
наговешћуе, да ће потомци некада платити за неправде
своји предака, и онда нека погледе на Шпанију, па нека запы-
тају безбожнике, валили вѣровати, да има бога одмастителя.

РЕДКО ПОЯВЛЕНИЕ,

које је једанъ пустинија у послѣдњимъ данима
свога живота видјо.

У једной удалїнї пустини живио је некий пустинија,
који је био готово пуны шесетъ година одъ свио людї
удалїнї. Едногъ дана кадъ је сунце заилазило, куцао је на
његовoj колеби странацъ некий и захтѣвао, да га на конакъ
приими. Пустинија отвори колебу, а странацъ уђе уну-
тра. Пустинија се яко уплаши, кадъ опази, да стра-

нацъ шестъ очију има. Покрай обична два ока, има је
странацъ једно на челу, једно на прсима и два острага на
потиљку. Странацъ опази, да се пустинија сасвимъ
уплашио, и зато му рекне: Неплаши се необичности мое,
я самъ житель једне планете, коя је вама непозната. Насъ
зову „Тахіамевта“, кое по нашемъ говору толико значи,
као „видовитъ“. Съ окомъ на момъ челу видимъ я ми-
сли човечје; съ окомъ на прсима видимъ осећана његове
душе, а съ очима на потиљку видимъ слѣдства дѣла люд-
ски. Опрости ми, я небы могао међу вама живити, јеръ
видимъ, да већа часть дѣце ове земље блуди по злу и
невалајству. Я бы морао изъ варошій побећи, јеръ ми
се чини, да бы ту међу злимъ духовима живио; сви једно
мисле, а друго говоре. Пустинија му се дубоко покло-
ни. „Жителю пресвѣтле планете!“ проговори онъ, „ты
особитый даръ имашъ, молимъ те, саобщи ми тайне, кое
си видјо. Я ћу ји потомъ описати и оне ће можебити
мудрогъ и паметногъ къ истини привести.“ — „Я ћу то
радо учинити,“ одговори Тихамевта; а пустинија се на-
мести, и стане писати, што му је странацъ казивао.

Кадъ самъ овдѣ на земљи быо, найпре самъ ишао
у велике вароши, и съ моимъ окомъ на челу видјо самъ,
да се великаши у мислима здраво вараю. Видјо самъ, да
владателъ земље уображавао себи, да народи збогъ ињи,
а не они збогъ народа постоје. Видјо самъ, да люди са
својомъ браћомъ као са стварима, кое они продати, про-
мѣнити, разбити и уништити могу, поступаю. Съ окомъ
на прсима видјо самъ нյова срца. Нյово је срце мека
ствар је којомъ су страсти чиниле, шта су хтѣле. Съ
очима на потиљку видјо самъ слѣдства ствариј. То је
была пропастъ држава, и то можебити ближа, него што
се мислило. Я самъ видјо притворство у срцима дворјана,
ласканѣ у души они, кои су владателъ окружавали, и пре-
вару међу онима, кои се пратељи отечества називају. У
мозгу учени видјо самъ сметњу и лажь, ва нյовимъ ср-
цима, притворство у глави побожника, а безбожност у
срцима они, кои се слугама свемогућегъ називају. Но
шта ти ползује све то, ако ти и цѣлу ноћь усприпове-
дамъ? Айде да спавамо, па сутра можешъ самонъ по-
ћи. Да прођемо једну часть света, пакъ ты онда можешъ
твоју сумњу показати о онимъ стварима, кое ти особито
у очи падну, а я ћу ти обяснявати. Съ нестрпљињемъ
очекивао је пустинија данъ, и почемъ је сунце изнадъ
брда одекочило, онда је већъ са странцемъ на путу быо,
и тако су предузели путъ по овомъ подмѣсечномъ свѣту.
Пошто су мало мѣста прошли, виде мношину земља-
ца; они су орали, былу су весели и пѣвали су.

(продужиће се.)

ЕРАКЪ И ПЕТАКЪ.

Еракъ. Да што ми ти да што: два локвания око
пана?

Петакъ. То су двѣ печурке око пана.

Еракъ. Ниси погодјо.

Петакъ. А да шта то може быти?

Еракъ. Нећу да ти кажемъ. — Гледай у мене, па
ћешъ се сѣтити, шта су „два локвания око пана.“

Петакъ. Немогу никако да се сѣтимъ.

Еракъ. Лудо! два локвания, то су уши, видишъ; а
шта пань?

Петакъ. То је твоя глава. Јо, садъ се съћамъ. То
је лако было погодити, особито кадъ ми рече, да гледамъ
у тебе.

Еракъ. Шта ты мислишъ, Петаче, шта значи та речь:
Севастополь, и одъ куда долази то име?

Петакъ. То је хвала богу лако погодити, и ніє тежко
као телеграфъ; заръ невидишъ, да ти се само каже:
Сева съ топомъ.

М Р В И Ц Е .

— Еданъ дође свомъ пріятелю ноћу, и почне лупати на вратима: „спавашъ ли?“ — „Шта ћешъ?“ одговори газда изъ куће. „Дошао самъ, да ми узаймишъ два дуката.“ — „Спавамъ, спавамъ“ одговори онай изъ куће, и ућути се.

— Путници једне лађе примѣте, да друга једна оружана лађа иде за њима у потеру и текъ што ји ніє стигла. „Господине, мы се боимо, да небуду то морски айдуци, што плове за нама“, рекну путници капетану своеј лађе. — „По несрећи имате право — то су айдуци, и за кратко време стићиће насъ. Они су многоја одъ настъ и не можемо се съ њима тући. Али небойте се ништа — како видимъ, да обе да настъ заробе, я ћу одма запалити моју лађу, — а нећу се предати.“ Тако је капетанъ тѣшњојо својеј путнике, кои се тимъ јоштъ горе упрепасте.

— Еданъ адвокать, кадъ сасвимъ остари, преда свомъ сину све своеј парнице да продужи. — После некогъ времена, почне се хвалити синъ свомъ отцу, да је једну парницу, коју нѣговъ отацъ 40 година заступа, срећно свршио, и да је онай, кога је онъ заступао, добио. „Шта не срећниче!“ повиче нѣговъ отацъ, — „та заръ незнашъ, да је та парница била найвећији мой приходъ? Водећи ту парницу добио самъ новаца, те самъ се оженio, ранio самъ се и одѣвао жену; одъ прихода одъ те парнице, трошио самъ на тебе, те си се изучио, одъ те парнице мислио самъ спокойно да живимъ до гроба, и предао самъ ти као найвеће наслѣдје да је ты продужиши, надајоћи се, да ће и твоју дѣцу она ранити; а ты на једанъ путъ све то садъ упропасти!“

З А Ч И Н Ц И .

Изпливао изъ Дрине, удавио се у Лепеници.
Пунъ трбу неучи радо.

Гладанъ трбу неможешъ заварати.
Свака је она ситна пара лепа, коя замѣни грошъ.
У чаши се више людји удави него и мору.
Болъ быти здравъ ратаръ него болестанъ царъ.
Болъ учтиво недати, него преко волъ дати.
Просичакъ је хлѣбъ найскупљији.

Д О МА Ѕ І Й Т Е А Т Р Ъ .

Мужъ. (28. Јануара.) Гледай, жено, кајву самъ лепу чујој купио, да направимъ себи хальине.

Жена. Нетреба ни да гледамъ, јербо знамъ, да што годъ ты узмешъ, невала и да то мора быти найгоре у вароши.

Мужъ. Имаши право, жено. Одако самъ тебе узео, и я самъ се увѣрио, да нитиа невала што годъ узмемъ.

Д О МА Ѕ І Й Н О В О С Т И .

— Нѣгова Свѣтлост Кнезъ присѣо је 18. о. м. изъ Крагујевца у Београдъ.

— Поручикъ артиљерије Петаръ Протић произведенъ је за штабс-капетана, а питомци школе артиљериске Милутинъ Јовановићъ, Сава Ивановићъ и Велимиръ Стефановићъ произведени су за подпоручике артиљерије за показану ревност и вѣштину у ливеню топова.

С Т Р А Н Е Н О В О С Т И .

— Фремденб. одъ 6. Јануара изъ Цариграда явља. Станъ у Криму ніє се до данасъ измѣнило; осимъ што Руси понекадъ изъ Севастополя на сајзнике нападају. Млоги су се војници сајзне войске одъ мраза поразболѣвали. Овдѣ се приуготовљавала побуна одъ стране софта; но ущло се заранје у трагъ; поглавице и виновници быће казнjeni.

— Лондонъ 31. Јануара. Енглески листови пишу, да је лордъ Русель дао оставку збогъ тога, што ніје задовољио са војенемъ рата у Криму. Но по найновој телеграфској депепи, позванъ је онъ одъ правительства, да ново министерство састави.

— Петербургъ 13. Јануара. Кнезъ Меншиковъ одъ 5. ов. м. изъ Крија званично явља, да обсада одъ стране сајзника ненапредује. Руси су 1. и 3. Јануара ноћу изъ Севастополя изишли и на сајзнике ударили; у овомъ боју заробе 14 Енглеза и 9 Француза. Сајзници имали су прилично мртвы.

— Войн. Новине одъ 5. Јануара изъ Крија явљају: Сајзни врховни ќенерали заключили су, да до пролѣћа ништа знаменито противу Севастополя непредузимају; но до пролѣћа млоге ће они ваљане своеј войнике жертвовати. Каје се, да ће осимъ турске войске подъ Омер - пашомъ, још и двѣ дивизије француске подъ ќенераломъ Пелисјромъ у Евпаторију доћи, и одавдѣ ће скупа противъ Симферопола оперирати, а после и противъ самогъ Перекопа. Піемонтска войска подъ ќенераломъ Ламарморомъ извозиће се на суво кодъ Кафе. Ова піемонтска войска навесће се за у Кримъ 16. Фебруара. Съ войскомъ овомъ сајзиће се и једна частъ француско - енглеске войске подъ ќенераломъ Канономъ.

— Войн. Нов. изъ Турине пишу: Садъ овдѣ ніје већи никаква тайна, да ће једанъ корпусъ одъ 15,000 војника ићи у Кримъ. Овдѣ се збогъ тога млоги забринули, што правительство явно иде противъ Русије, а ніје јој ни ратъ објавило; овай се коракъ мора свакојко осудити.

— Триестъ 14. Јануара. Депутација прногорска одвела је младу кнеза прногорскогъ на Цетинѣ. Депутирци ови били су: предсѣдатељ савѣта Ђорђе Петровић као старји сватъ, вицепредсѣдатељ войвода Михаилъ Петровић, ађутант княжескогъ Вуковића, войвода Ива Радовића, Стеванъ Пејовић и Пламенацъ.

О д г о н е т к а .

Сунце. Попови. Помељари идући у воденицу. Сврдао. Врата. Мравинякъ.

Течай: сребра 127%; дуката 5 фор. 56 кр.